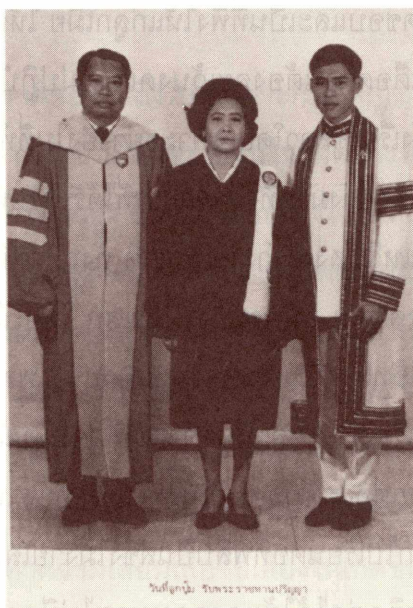

ที่เล่ามา นั้นมีเจตนาจะให้ลูกหลานได้รับรู้และนำเฉพาะเรื่องที่ดีไปปฏิบัติ ซึ่งจำต้องขออภัยท่าน
ผู้อ่านท่านอื่นที่ต้องมารับรู้เรื่องต่างๆ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

พนมบุญ สมิตานนท์

วันเสาร์ที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๒๕

ศาสตราจารย์ พนม สมิทานนท์

ฯพณฯ อำพล เสนาณรงค์

ศาสตราจารย์ ดร.พนม สมิทานนท์ เป็นอดีตอาจารย์ของคณะกสิกรรมและสัตวบาล (คณะเกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีเกียรติประวัติที่งดงามท่านหนึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักวิชาการเกษตรรุ่นแรกๆ หลายสถาบันการศึกษา เช่นในฐานะอาจารย์โรงเรียนฝึกหัดครู กระทรวงธรรมการ (2478) / ผู้อำนวยการสถานศึกษาเกษตรศาสตร์ กระทรวงเกษตรธิการ (2487) อาจารย์ใหญ่โรงเรียนเกษตรกรรมแม่โจ้ กระทรวงศึกษาธิการ (2492) / ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสำนักนายกรัฐมนตรี (2502) และรักษาการผู้อำนวยการมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย (2516) เป็นต้น

สำหรับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ท่านได้มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มเปิดวิชาส่งเสริมการเกษตร ในคณะกสิกรรมและสัตวบาล (คณะเกษตร) เมื่อปี 2497 และแผนกส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร ในปี 2510 ซึ่งเจริญและก้าวหน้าเป็นภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตรในปัจจุบัน

ในช่วงที่ผมเข้าเรียนในคณะกสิกรรมและ สัตวบาลระหว่าง พ.ศ. 2494-2499 (หลักสูตร 5 ปี) เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวิทยาลัยเกษตรมาเป็นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์หลายท่านจึง อยากให้นิสิตเกษตรรุ่นใหม่ๆ ซึ่งรับมาจากโรงเรียนมัธยม สามัญ และทำท่าจะเหี้ยมขี้เก๋ไม่ผ่อ ได้มีโอกาสฝึกงานเกษตรจริงๆ เพื่อให้รู้งาน แทนที่จะเรียนจากตำรา หลายคนจึงมีโอกาสได้ทำงานเป็นลูกจ้างของมหาวิทยาลัยในแผนกงานต่างๆ โดยเฉพาะงานเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงวัว ทำสวนผักและสวนผลไม้ หลายคนได้กลับมาเป็นอาจารย์ และศาสตราจารย์หลายท่าน สำหรับผมเป็นประเภทนักเรียนชาวกูร และมีกิจกรรมพิเศษนอก การเรียนมาก เลยไม่มีโอกาสทำงานเหล่านี้ แต่ก็มีโอกาสได้ไปไถนาและเก็บข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นครั้งแรกของชีวิตเพราะไปลงทะเบียนเรียนวิชาเลือก (ไม่บังคับ) เรื่อง “การจัดการทำฟาร์ม” ซึ่งมีอาจารย์พนม สมิทานนท์ เป็นอาจารย์ผู้สอน ท่านอาจารย์ร่างใหญ่ แต่ใจดี ท่านจะมอบให้พวกเราไปไถนา แบบพื้นเมืองแล้วจับเวลา เช่นการไถนาช่วงเวลาหนึ่ง จะทำงานได้มากน้อยแค่ไหน ทุกคนต้องแยกกันไปทำ และเข้าไปขอชาวนาที่กำลังไถนาซึ่งเขาก็คงไม่ค่อยเต็มใจนัก เพราะทำให้เขาเสียเวลา และแปลงนาอาจไม่ดีเท่าที่ควร แปลงทดลองไถนาของผม (ปี 2498) ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของร้านบัว และร้านเดี๋ยวัน

สำหรับการเก็บเกี่ยวข้าวโพด ต้องไปอาศัยแปลงของไร่ฝึกทักวาง สระบุรี 2 วัน เอาเก็บข้าวโพดทั้งฝักใส่กระสอบ แล้วต้องแบกไปตากที่ลาน กว่าจะได้แต่ละกระสอบ (ซึ่งใส่ไม่เต็ม) แล้วแบกมาที่ลาน หลายคนโซซัดโซเซทำท่าจะหมดแรงล้มเสียให้ได้ บางคนปากไม่ดี แอบนินทาอาจารย์พนม ซึ่งนั่งอยู่บนรั้วมองดูพวกเรา (คงให้คะแนนไปด้วย) ว่าทำท่าเหมือนนายจ้างควบคุมลูกจ้าง และคงกลัวลูกจ้างหนี หรือขี้เกียจ

ในที่สุด พวกเราก็ผ่านวิชาของอาจารย์พนมไปด้วยดี สอบผ่านทุกคน ผมจำไม่ได้ว่าผมได้คะแนนเท่าใด แต่ได้คนละ 3 หน่วยกิต (Credits) แต่ก่อนจะได้รับปริญญาสิริกรรมและสัตตบาลบัณฑิต พวกเรายังต้องแยกย้ายกันไปฝึกงานที่ไร่ฝึกนิสิตกันอีก คนละ 2 สัปดาห์

การฝึกงานเหล่านี้ถึงแม้ว่าจะเป็นช่วงเวลานั้นๆ เมื่อเทียบกับหลักสูตร 5 ปี ของพวกเรา ในยุคนั้น เมื่อประกอบกับชีวิต บางชน ที่พวกเราได้มีโอกาสสัมผัสทำให้ผมได้รับความรู้และประสบการณ์มากพอสมควร และผมได้นำมาใช้ในการดำรงชีวิตและบริหารการทำงานของผมในช่วงต่อมา และ มีข้อคิดที่อยากจะนำมาฝากเพื่อนและนิสิตรุ่นน้องๆ หรือรุ่นลูกหลานบ้างบางประการ ถึงแม้เวลา จะผ่านมากเกือบ 54 ปี แล้วก็ตาม แต่ผมก็เชื่อว่ายังคงใช้ได้อยู่เสมอ

1. การทำงานหรือกิจกรรมใด หากเราคาดหวังไว้ให้ยาก และลำบากไว้ก่อนแล้ว จะทำให้การทำงานนั้นไม่ยากและลำบากนัก และทำให้ไม่ท้อแท้เมื่องานนั้นยากเกินไป

2. ความรู้ทางวิชาการและทฤษฎีนั้นสำคัญ แต่การปฏิบัติและประสบการณ์ที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกัน ดังนั้นคนที่จะเป็นหัวหน้างานหรืออาจารย์ ควรจะต้องเคยปฏิบัติงานที่จะให้ลูกน้องหรือลูกศิษย์ปฏิบัติมาแล้ว การปฏิบัติงานหรือการสอนนั้นจึงจะได้ผลดี

3. คนดีที่ได้รับการศึกษาและอบรมอย่างดีมาแล้ว จะต้องสามารถปฏิบัติตนให้เข้ากับสังคมทุกชั้นและทุกระดับได้ แต่จะต้องรักษาความดีของตนไว้ อย่าให้สังคมที่ชั่วร้ายดึงตัวให้ตกต่ำไป ขณะเดียวกันควรจะต้องช่วยกันดึงสังคมนั้นให้กลับมาสู่ความดีงามให้ได้

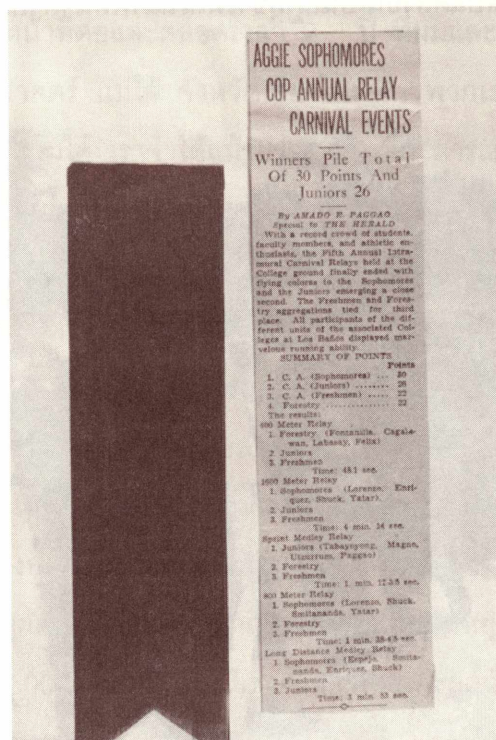

คำไว้อาลัย ศาสตราจารย์ พนม สมิตานนท์

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

ถัดจากสามทหารเสือแห่งการเกษตร คือ คุณพระช่วง เกษตรศิลปการ คุณหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ และ คุณหลวงอิงศศรี กสิการ แล้ว จะมาถึงนักเกษตรรุ่นพี่ที่ข้าพเจ้ายกย่องนับถือที่สุดอีกสองคน คือ ศ. จรัส สุนทรสิงห์ และ ศ. พนม สมิตานนท์

ศ. พนมได้ช่วยสร้างสถาบันทางการเกษตรที่แม่โจ้ให้ก้าวหน้าพัฒนาไปมาก ท่านเองเป็นนักกีฬาเอกเมื่ออยู่ที่วิทยาลัยเกษตร ไสยบ้านโยส มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ท่านได้อยู่ในทีมฟุตบอลของมหาวิทยาลัย และเกือบจะได้ไปแข่งปัญจกรีฑาโอลิมปิก เมื่อมาอยู่ที่แม่โจ้ ท่านได้

แถบรางวัลชนะเลิศทีมวิ่งผลัด 4x800 เมตร ปี คศ. 1930-1931 ประเทศฟิลิปปินส์

ทำให้ทีมฟุตบอลแม่โจ้ชนะเลิศในจังหวัด และนักฟุตบอลแม่โจ้เข้าไปอยู่ในทีมฟุตบอลประจำจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ ท่านได้จัดตั้งวงดนตรีไทยและวงดนตรีสดริงแบนด์ โดยมอบให้ข้าพเจ้าเป็น

ผู้ควบคุมวง และได้เป็นคนตีกลองประจำวง ศ. พนม ได้จัดให้อาจารย์ทุกคนเล่นกีฬาทูวันพุธ
ข้าพเจ้าต้องเล่นบาสเกตบอล วง 800 เมตร ฯลฯ โดยที่ไม่เคยเล่นมาก่อน ได้จัดให้อาจารย์ร่ว
นักศึกษามีการเล่นต่างๆ แบบที่ คุณหลวงวิจิตรวาทการ จัดให้มีที่กรมศิลปากร อาจารย์รุ่นเก่า
จะต้องลุกแต่เข้ามาดูแลนักศึกษาทำแปลงขนาดกว้างหนึ่งเมตร ยาวสี่เมตร ตั้งแต่เวลา 5.00
นาฬิกา ในสมัยนั้น ยังไม่มีการเบิกค่าล่วงเวลา ศ. พนม เป็นนักส่งเสริมการเกษตร จัดให้มีวิทยุ
ถ่ายทอดความรู้วิชาการทางเกษตรให้ประชาชนทั่วไป

ข้าพเจ้าเองตั้งใจจะอุทิศตนให้งานของมหาวิทยาลัยเกษตรและมหาวิทยาลัยแม่โจ้
แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมา จนข้าพเจ้าอายุ 90 ปีแล้ว ยังไม่สามารถทำประโยชน์ให้ได้มากเท่ากับ
ที่ ศ. พนม ได้ทำประโยชน์มา

ขอให้ ศ. พนม ประสบแต่สิ่งอันเป็นอภิสุขารมณ์ในภพหน้าด้วยเทอญ

กราบอาจารย์พนม สมิตานนท์ ที่เคารพยิ่ง

ดร.พินิต สุวรรณะชฎ

ถึงแม้ว่าอาจารย์จะถึงแก่กรรมไปแล้ว เป็นเวลานาน แต่ผมและเพื่อนร่วมรุ่นของผมคือ ศิษย์เก่าแม่โจ้ รุ่น 10 ก็ยังคงจำและรำลึกถึงอาจารย์อยู่เสมอมีรู้สึก เพราะยังนึกถึงเมื่อพวกเรา ได้มาเป็นศิษย์ของอาจารย์ในสมัยที่อาจารย์ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียม อุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ แม่โจ้ เมื่อปี 2486 ซึ่งในตอนนั้นผมและเพื่อนร่วมรุ่นเพิ่งเข้ามาศึกษา เป็นปีแรก ผมจำได้ว่าในช่วงแรกประมาณ 1-2 เดือน ของปีการศึกษาปี 1 พวกเราได้พบกับ อาจารย์ผู้อำนวยการโรงเรียนคนเก่าคือ ท่านอาจารย์ประเทือง ประทีปเสน จากนั้นท่าน อาจารย์พนม ก็เข้ามาทำหน้าที่ต่อและตลอดเวลา 2 ปี ที่ผมและเพื่อนๆ เรียนอยู่ที่โรงเรียน เตรียมอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ นั้น พวกเราได้คุ้นเคยและใกล้ชิดกับ อาจารย์จนยากที่พวกเราจะลืมได้ เราจำได้แม้รูปร่าง หน้าตา การแต่งกายและอาการปฏิกิริยาของ อาจารย์ต่อหน้าลูกศิษย์ในขณะที่บรรยายตลอดจนวิธีการสอน การบรรยายในการประชุม นักเรียน มีอยู่ครั้งหนึ่งในระยะแรกของการศึกษา ในช่วงนั้นท้องถิ่นของแม่โจ้ ซึ่งอยู่ในเขต อำเภอสันทราย และห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ถึง 18 กม. รถราไม่ค่อยจะมีจะวิ่ง ถนนก็ยังเป็น ดินเป็นกรวด กาด (ตลาด) แม่โจ้ก็ยังไม่เจริญ พวกเราถ้าอยากจะเข้าเที่ยวในเมืองก็ต้องเดิน กรวดด้วยเท้าเกือบทุกครั้ง เพราะไม่มีรถรับส่ง ดังนั้น ถ้าจะเข้าเที่ยวในเมืองก็ต้องเดินเข้า 18 กม. และขากลับก็ต้องเดินอีก 18 กม. พวกเราเป็นคนหนุ่มร่างกายแข็งแรง อยากเข้าเที่ยว ดูของสวย ๆ ในเมืองก็ต้องอดทนและวันหนึ่งที่พวกเราจำได้แม่นยาคือ อาจารย์พนม ประชุม นักเรียนและบอกลูกศิษย์ทุกคนว่า “ใครจะเข้าเที่ยวในเมืองในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ก็ได้ แต่ต้อง กลับโรงเรียนไม่ช้ากว่า 17.00 น. ถ้าใครมาช้ากว่ากำหนดจะถูกกักบริเวณไม่ให้ไปไหนในวัน อาทิตย์ต่อไป หรือไม่ก็โดนทำโทษ “ซึ่งพวกเราจำได้ดี และทำให้พวกเราเรียบร้อยและ อยู่ในระเบียบวินัยจนติดเป็นนิสัย โดยเฉพาะคือการเดินทางเข้าเมืองทั้งไปและกลับในวัน เดียวกัน ทั้งๆ ที่เหนื่อยแสนเหนื่อยแต่ก็ต้องอดทน เพราะใจอยากดูความสวยงามของผู้คน และอาคารบ้านเมืองเป็นการแก้เหงา ทั้งๆ ที่การเดินทางไปแต่ละครั้งก็ค่อนข้างจะเหนื่อยอ่อน เมื่อเดินกลับ แต่พวกเราก็ต้ออดทนเพื่อหาความสนุกรื่นเริงบันเทิงใจ

ผมจำได้ว่าเมื่อมาศึกษาอยู่ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ แม่โจ้ ในช่วงภายใต้การอำนวยการสอนของอาจารย์พนม นั้น ก่อนอื่นพวกเราจะได้รับการสอนและฝึกอบรมให้รู้จักการใช้มีด จอบ เสียม ในภาคปฏิบัติ เช่นเดียวกับที่เกษตรกรเขาทำกันอยู่ รู้จักใช้เคียวเกี่ยวข้าว รู้จักการขุดดิน พันหญ้า ปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ ซึ่งก่อนหน้านั้น พวกเราไม่เคยทำมาก่อน ซึ่งเท่ากับอาจารย์ได้สอนให้พวกเรารู้จักการดำรงชีวิต และการปฏิบัติเช่น เกษตรกรทั่วไปที่เขาปฏิบัติกันอยู่ นอกจากการศึกษาเล่าเรียนทางภาควิชาการ และที่ผมและพวกเราจำได้จนถึงทุกวันนี้ก็คือ ตอนหนึ่งในช่วงปลายเทอมแรก เมื่อโรงเรียนจะปิดภาคพวกเราก็กลับบ้านได้ แต่ทางโรงเรียนได้สั่งการให้นักเรียนร่วมกันถางป่าตอนเหนือของบริเวณพื้นที่โรงเรียน โดยกำหนดให้ถางป่าให้เรียบร้อยไม่เหลือแม้แต่ตอหรือรากใต้ดิน โดยต้องถางให้เสร็จก่อนโรงเรียนปิดให้ได้พื้นที่ 4 คน ต่อเนื้อที่ 1 ไร่ ซึ่งพวกเราก็ต้องอดทนทำให้เสร็จเพื่อจะได้กลับบ้าน พื้นที่ตรงนี้เมื่อตอนที่พวกผมทำรายการกลับไปเยี่ยมแม่โจ้ ถิ่นเก่า เมื่อปี พ.ศ. 2548 ยังได้พากันผ่านไปดูเห็นว่าเจริญขึ้นอย่างมาก มีอาคารเกิดขึ้นมากมายจนจำไม่ได้ อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ที่พวกเราได้บุกเบิกกันมา ก็ได้มีส่วนในการสร้างความเจริญให้แก่สถาบันแม่โจ้ ของเรา ซึ่งปัจจุบันนี้ได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยแม่โจ้ แล้ว และอาจารย์ก็เป็นผู้หนึ่งที่อำนวยการความสะดวกการสอนและอบรมแก่พวกเรา ซึ่งเท่ากับอาจารย์ได้มีส่วนในการสร้างความเจริญด้วย

อีกตอนหนึ่งที่ผมต้องนำมาเล่าเพื่อทบทวนความทรงจำ และเพื่อระลึกถึงอาจารย์ก็คือ โรงเรียนแม่โจ้ในช่วงนั้น นอกจากจะไกลจากตัวเมืองถึง 18 กม. และการเดินทางไป-มาต้องเดินด้วยเท้าแล้ว อาจกล่าวได้ว่าสภาพทั่วไปก็เป็นป่ารกมีความทุรกันดารมาก โดยเฉพาะก็คือมียุ่งชุม ทำให้พวกเราและผู้คนในบริเวณนั้นต้องเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นมาลาเรียโดยทั่วกัน โดยเฉพาะนักเรียนรุ่นผม (แม่โจ้ รุ่น 10) ที่สมัครไปเรียน 123 คน ต้องลาออกในระยะแรกถึง 6 คน และถึงแก่กรรมเพราะไข้มาลาเรีย 1 คน นักเรียนที่อดทนเรียนได้จนจบจึงมี 117 คน ซึ่งพวกเราได้ยอมรับกันว่าท่านอาจารย์พนมได้มีส่วนในการให้การศึกษาและฝึกอบรมพวกเรามาโดยตลอด จนชีวิตพวกเราประสบผลสำเร็จสามารถรับใช้ประเทศชาติได้มาจนถึงปัจจุบัน ท่านอาจารย์พนม และครอบครัว ตลอดจนครูบาอาจารย์ในช่วงนั้นต่างก็ต้องมีความอดทนอยู่อาศัยในบริเวณโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ในช่วงนั้นด้วยความอดทนและมีความไม่สุขสบาย แต่หน้าที่ที่จะต้องแนะนำ อบรม สั่งสอนพวกนักเรียนในรุ่นของเรา อาจารย์และครูบาอาจารย์ทุกท่านจึงต้องมีความอดทนและพยายามเป็นอย่างสูง ซึ่งพวกเรายังจดจำและ

รำลึกถึงอยู่เสมอและรำลึกถึงพระคุณของท่านผู้อำนวยการโรงเรียนคืออาจารย์พนม สมิตานนท์ และครูอาจารย์ทุกคนอยู่มีรู้ลืม

ปัจจุบันนี้ลูกศิษย์ของท่านทุกคนก็มีอายุกว่า 80 ปีไปแล้วและได้สูญหายตายจากไปแล้วรวม 76 คน มีชีวิตเหลืออยู่เพียง 41 คน แต่พวกเราทุกคนก็ยังระลึกถึงพระคุณของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ แม่โจ้ และอาจารย์พนม สมิตานนท์ ตลอดจนครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้กรุณาสั่งสอนอบรมพวกเราจนสำเร็จ และได้มาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จนสำเร็จออกมารับราชการ และประกอบอาชีพรับใช้ประเทศชาติ มีความสุข ความเจริญ ตลอดมาจนทุกวันนี้ ผมและพวกเราทุกคนยังรำลึกถึงพระคุณของท่านอยู่เสมอ

จากกรรมดี และพระคุณที่ท่านอาจารย์พนม สมิตานนท์ ได้มีต่อพวกเราศิษย์เก่าแม่โจ้ รุ่น 10 ตลอดมาถึงแม้ว่าท่านอาจารย์จะได้ถึงแก่อนิจกรรมไปแล้ว พวกเราก็ยังรำลึกถึงพระคุณของอาจารย์อยู่เสมอ และพวกเราขออาราธนาว่า ด้วยกรรมดีที่อาจารย์ได้กรุณาสั่งสอนแก่พวกเราลูกศิษย์ทุกคนด้วยดีเสมอมา ขอจงเป็นพลังปัจจัยส่งดวงวิญญาณของอาจารย์จงเป็นสุข และสถิตอยู่ในสรวงสวรรค์

หลังจากที่ผมได้เกษียณอายุราชการมาแล้วเป็นเวลา 18 ปี จากการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เคยเป็นอาจารย์ทั้งอดีตหัวหน้าภาควิชาปฐพีวิทยาและอดีตหัวหน้าภาควิชาคหกรรมศาสตร์ ซึ่งหญิง (รศ. ดร. มณฑารพ KU รุ่น 19) เป็นอาจารย์ผู้หนึ่งสังกัดในภาควิชา นี้

ผมได้พบกับหญิงอีกครั้งหนึ่งในงานรดน้ำดำหัวและพบปะสังสรรค์ ของบรรดาศิษย์เก่า KU รุ่น 19 ที่ห้องประชุมกรมชลประทาน ซึ่งผมได้รับเชิญให้มาร่วมงานในฐานะอาจารย์อาวุโสของคณะเกษตร เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2552

ที่กล่าวว่า อีกครั้งหนึ่งก็เนื่องจาก เมื่อเกษียณแล้วผมไม่มีโอกาสได้พบปะคุยกับหญิงเลย แต่ทุกๆ วันขึ้นปีใหม่ก็จะได้รับของขวัญสวัสดิ์ปีใหม่วางไว้บนโต๊ะทำงานของผมที่มูลนิธิมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นประจำทุกปีมิได้ขาด

ในระหว่างที่ผมดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาคหกรรมศาสตร์ หญิงเป็นอาจารย์ในภาควิชาคนหนึ่งที่ผมรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี เพราะหญิงเป็นอาจารย์ที่มีความเฉลียวฉลาด จิตใจเข้มแข็ง เต็มใจช่วยงานพัฒนาภาควิชาด้วยความทุ่มเทและขยันขันแข็ง อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความกตัญญู รู้คุณอาจารย์

โดยที่หญิงเป็นลูกสาวคนหนึ่งของ ศ. ดร. พนม สมิทานนท์ และคุณพืษุณีมี ที่ผมมีความรักและเคารพมาโดยตลอด จึงทำให้ผมมีความรู้สึกคุ้นเคยและใกล้ชิดกับหญิง และทุกครั้งที่พบและพูดคุยกับหญิง จะทำให้ผมรู้สึกจดจำและระลึกถึง ศ. ดร. พนม เสมอ

ดังนั้น เมื่อหญิงบอกว่า จะจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกให้กับคุณพ่ออายุครบ 100 ปีในปี 2553 และขอให้ผมเขียนอะไรก็ได้เท่าที่จำได้เมื่อรำลึกถึง ศ. ดร. พนม สมิทานนท์ ผมก็รับปากด้วยความยินดี แต่แล้วก็ยังไม่ได้ลงมือเขียนสักที เพราะเห็นว่า ยังมีเวลาอีกนาน จนพบกับหญิงอีกครั้งหนึ่งในงานพิธีเปิดอาคาร “วชิราวุธสรณ์” ของคณะเกษตร เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2552 บอกว่า ครบกำหนดเวลาที่จะต้องส่งต้นฉบับแล้ว ผมจึงต้องรีบกลับบ้าน ลงมือเขียนทันที โดยอาศัยพื้นฐานจากความทรงจำย้อนหลังกลับไปจากวันนี้ไปนานถึง 55 ปี

ที่นับย้อนหลังไป 55 ปี ก็เพียงจากช่วงเริ่มต้นครั้งแรกที่ผมได้ยื่นชื่ออาจารย์ ท่านหนึ่งชื่อว่า

อาจารย์พนม สมิตานนท์ เป็นอาจารย์จากกรมศึกษาธิการ (กรมอาชีวศึกษา) กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งท่านอธิการ หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขอโอนตัวมาประจำที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน 2497

ก่อนหน้านั้น อาจารย์พนม ทำงานเป็นผู้ประสานงานกับผู้ชำนาญการ UNESCO ทำงานเพื่อก่อตั้งยูวเกษตรกรในประเทศไทย ซึ่งตอนนั้น ผมยังเป็นนักศึกษาที่เกษตรศาสตร์ ใกล้เคียงจบชั้นปีที่ 3 แล้ว และเตรียมสอบชิงทุน กพ. ตามความต้องการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา

ทราบจากนิสิตรุ่นพี่ปี 4 ปี 5 ว่า อาจารย์พนม สมิตานนท์ ย้ายมาดำรงตำแหน่งอาจารย์เอกในคณะกสิกรรมและสัตวบาล ซึ่งถือว่า อาจารย์ระดับสูงและระดับอาวุโสของ คณะกสิกรรมและสัตวบาลในขณะนั้น ในช่วงนั้น ทางคณะฯ มีอาจารย์ที่ประจำจริงๆ อยู่ไม่มากนัก อาจารย์อาวุโสหลายท่านที่ถูกส่งไปศึกษาต่อต่างประเทศกันเกือบหมด

ดังนั้น อาจารย์พนม จึงเป็นอาจารย์ระดับผู้ใหญ่และอาวุโส เป็นกำลังสำคัญที่เข้ามาช่วยงานท่านอธิการบดี หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ ในด้านการบริการและการพัฒนามหาวิทยาลัยฯ ในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านงานส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร ซึ่งท่านอธิการบดีหลวงสุวรรณ ได้ริเริ่มจัดให้มีโครงการอบรมวิชาชีพเกษตรสาขาต่างๆ ภาคฤดูร้อนสำหรับประชาชนขึ้นครั้งแรกในปี 2494 ซึ่งอาจารย์พนม ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการและพัฒนาสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง จนเติบโตเป็นส่วนหนึ่งของงานของแผนกวิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร (สำนักส่งเสริมฯ) ซึ่งอาจารย์พนมได้เป็นผู้ก่อตั้งและมีการสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้

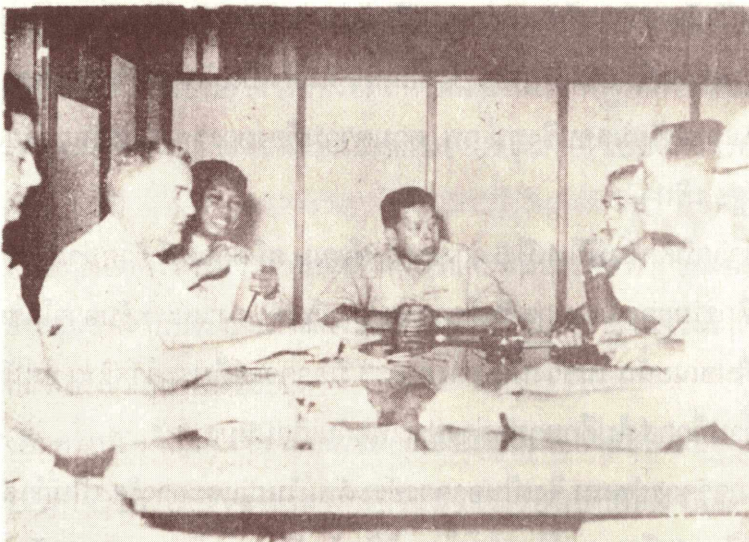
นอกจากนั้น อาจารย์พนม ยังได้รับมอบหมายและความไว้วางใจจากท่านอธิการบดีหลวงสุวรรณฯ ให้เป็นผู้ประสานงานโครงการความช่วยเหลือ ตามสัญญาเกษตรศาสตร์-ออริกอน (KU-OSU) ซึ่งเริ่มสัญญาปลายปี 2497 อีกด้วย

โครงการนี้เป็นโครงการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลอเมริกาผ่าน Oregon State University (OSU) ซึ่งเป็นช่วงพอดีที่ผมได้รับทุน กพ. ไปเรียนต่อปริญญาโทที่สหรัฐอเมริกา ไม่ได้อยู่เรียนต่อปีที่ 4 และ 5 ที่เกษตรแล้ว

สมัยคุณหลวงสุวรรณฯ

พ.ศ. 2498

ที่กล่าวมานี้ เป็นความรู้จักของผมเกี่ยวกับท่านอาจารย์พนมในด้านชื่อเสียงและภาระหน้าที่ของท่าน เมื่อครั้งหาลิบกว่าปีมาแล้วที่ผมพอจะทบทวนได้และยังไม่เคยได้สัมผัสตัวจริง

ผมได้พบและรู้จักท่านอาจารย์พนม จริงๆ ตอนที่ท่านและครอบครัว (คุณพินุญมี) ได้รับทุนไปศึกษาต่อและดูงานด้านการส่งเสริมที่ Cornell University สหรัฐอเมริกาในปี 2500 ซึ่งตอนนั้น ผมกำลังศึกษาต่อปริญญาโท ด้านปฐพีวิทยา อยู่ที่นี่ด้วย เป็นช่วงที่ผมและครอบครัว อาจารย์พนมได้มีโอกาสพบปะ คั่นเคย สนทนากันมาก อาจารย์พนม และคุณพินุญมี ไม่ถือตัว แต่กลับให้ความเป็นกันเองและเมตตากับพวกเราทุกคน จะให้คำแนะนำและปรึกษาในปัญหาต่างๆ อาจารย์มักจะช่วยพวกเราให้มาที่บ้านพัก และทำอาหารไทยเลี้ยงพวกเราที่มาจากเกษตรอยู่เสมอ ทำให้รู้สึกอบอุ่นและไม่เหงา เมื่อมีอาจารย์ผู้ใหญ่มาเรียนและใช้ชีวิตร่วมกันที่ Cornell และผมก็ถือโอกาสฝากเนื้อฝากตัวอาจารย์เอาไว้ เมื่อเรียนจบ Ph.D. แล้ว ก็จะกลับมาช่วยอาจารย์ทำงานที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผมได้ย้ายไปเรียนต่อ เพื่อทำปริญญาเอกที่ Oregon State University ในปี 2501 ส่วนอาจารย์พนม ท่านยังเรียนต่อ ทำปริญญาเอกต่อที่ Cornell จนจบในปี 2502 แล้วกลับไป

เกษตร ดำรงหลายๆ ตำแหน่ง เช่น หัวหน้าแผนกวิชาส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร ซึ่งเป็นตำแหน่งเดิม และยังรักษาการผู้ประสานโครงการความช่วยเหลือตามสัญญาใหม่ระหว่างเกษตรและมหาวิทยาลัยฮาวาย (KU-UH) นอกจากนั้น ยังดำรงตำแหน่งรักษาการหัวหน้าแผนกวิชาการเกษตรศาสตร์ (แผนกวิชาพืชไร่เดิม) ด้วย ซึ่งแผนกวิชานี้จะมีหมวดปฐพีวิทยา ซึ่งผมกลับมา ก็จะต้องสังกัดที่แผนกวิชานี้

ผมได้พบกับอาจารย์ ดร. พนม สมิตานนท์ อีกครั้งหนึ่งเมื่อผมกลับมาที่เกษตร หลังจากเรียนจบได้ปริญญาเอกจาก Oregon State University ในปี 2504 ที่ทำงานของอาจารย์อยู่หลังหอประชุม ชั้น 2 ซึ่งเป็นสำนักผู้ประสานงาน KU-UH และแผนกวิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร และที่ทำงานของหัวหน้าภาควิชาเกษตรศาสตร์

ในขณะนั้น ท่านอธิการบดี หลวงสุวรรณฯ เกษียณแล้ว แต่ยังคงพักอาศัยอยู่ที่บ้านพักในมหาวิทยาลัย จำได้ว่า เป็นเรือนรับรองหลังหนึ่งที่เคยให้เป็นที่พักของอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยออริกอนของโครงการ KU-OSU ที่สิ้นสุดลงแล้ว อาจารย์พนม และครอบครัว ก็พำนักอยู่ในบ้านรับรองหลังถัดไป จำได้ว่า อยู่บริเวณที่เป็นที่ตั้งของกรมส่งเสริมและสหกรณ์ฯ ในขณะนี้

ในวันที่มารายงานตัวกับอาจารย์ เมื่อเห็นผมเดินเข้ามารายงานตัว ท่านก็ยิ้มต้อนรับ แสดงความยินดี และกล่าวว่า ดีแล้ว มาช่วยกันทำงานที่ภาควิชาเกษตรศาสตร์ มีหมวดปฐพีวิทยา ท่านอาจารย์เสรี ไตรรัตน์ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยหัวหน้าแผนกและดูแลการเรียนการสอนของหมวดปฐพีวิทยา จะบอกให้อาจารย์เสรี ดูแลมอบหมายงานและที่ทำงานให้

ในช่วงเลิกงานตอนเย็น อาจารย์มาหาผม และบอกว่า ท่านคุณหลวงสุวรรณฯ คงอยากรู้ว่า ผมกลับมาแล้ว จึงพาผมไปพบท่านที่บ้าน เพื่อกราบท่าน และรายงานตัว นอกจากนั้น บางวันท่านยังชวนพรรคพวกเราที่เคยอยู่ที่ Cornell มากินข้าวที่บ้าน เหมือนอย่างที่เคยทำตอนอยู่ที่ Cornell ดังนั้น อาจารย์จึงสนิทสนมและเป็นที่รักและเคารพของพวกเราทุกคน

ในเรื่องของงานในหมวดปฐพีวิทยา ในช่วงนั้น ไม่มีใครเลย ไปเรียนต่อต่างประเทศกันหมด (อ. นิรันดร์ สิงหบุตรา และ อ. ลำอาง ศรีนิลทา ไปเรียนต่อที่อินเดียและที่อเมริกา ส่วนทางกันกับตอนที่ผมกลับมา) อาจารย์ ดร. พนม ให้ข้อมูลว่า ทางหมวดปฐพีวิทยา มีโครงการวิจัยดินและปุ๋ยข้าวโพด ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาด้านวิจัยภายใต้ความช่วยเหลือและจะต้องสิ้นสุดตามวาระสิ้นสุดของโครงการ KU-OSU เพราะโครงการความช่วยเหลือใหม่ตามสัญญา KU-UH ไม่มี

ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยฮาวายในโครงการ KU-UH ที่สนใจที่จะเข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาด้านปฐพีวิทยา แต่จะเน้นไปทางด้านพืชสวน กัญญาวิทยา และโรคพืช ถ้าไม่มีใครเป็นผู้ดำเนินการ ก็จะต้องสิ้นสุดการให้ความช่วยเหลือ

ผมจะสนับสนุนอาจารย์ให้ได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ทางด้านปฐพีวิทยา ขอให้อาจารย์เป็นหัวหน้าโครงการดำเนินการวิจัยด้านปฐพีวิทยาต่อ เพื่อจะได้ถือโอกาสอ้างเป็นการพัฒนาต่อเนื่องและขอความช่วยเหลือด้านทุนและเงินจากโครงการ KU-UH ได้

ในช่วงที่ผมกลับมา เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อการเปลี่ยนแปลงสัญญาความช่วยเหลือจาก KU-OSU มาเป็น KU-UH ในระหว่างช่วง KU-OSU มีการให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปฐพีวิทยา โดยมีอาจารย์ลำอาง ศรีนิลทา และ Prof. Dr. M. Dawson จากมหาวิทยาลัย Oregon State (OSU) ทำงานร่วมกัน Dr. Dawson กลับไปที่ OSU ไล่เลี่ยกันกับที่ผมจบและจะกลับมาประเทศไทยพอดี และได้พบกันก่อนที่ผมจะกลับมาที่เกษตร จึงพอรู้เรื่องบ้างเกี่ยวกับงานที่ KU-OSU มาช่วยพัฒนาด้านปฐพีวิทยาที่เกษตร

อาจารย์พนม ทราบดีว่า สัญญา KU-UH ไม่มีโครงการหรือนโยบายในการที่ให้ความช่วยเหลือด้านปฐพีวิทยา ดังนั้น อาจารย์จึงพูดให้กำลังใจผมและแนะนำว่า ให้ใช้วิธีการพยายามหาทางทำงานวิจัยต่อเนื่อง จากโครงการที่ KU-OSU ทำค้างไว้ เช่น โครงการวิจัยดินและปุ๋ยข้าวโพด เพื่อจะได้อ้างว่า เป็นสัญญาความช่วยเหลือต่อเนื่อง

ก็ด้วยอานิสงส์ จากความเมตตาและเข้าใจความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอนด้านปฐพีวิทยา อาจารย์และผมก็ช่วยกันผลักดันจนเป็นผลสำเร็จ และในที่สุด ภาควิชาปฐพีวิทยาก็ได้รับความช่วยเหลือในช่วงท้ายของสัญญา KU-UH ทำให้หมวดวิชาปฐพีวิทยาเจริญเติบโตก้าวหน้า เป็นภาควิชาฯ มาจนทุกวันนี้

จึงถือได้ว่า ท่านอาจารย์ ศ. ดร. พนม สมิทานนท์ เป็นผู้หนึ่งที่มีพระคุณอย่างสูงต่อภาควิชาปฐพีวิทยา ซึ่งผมจดจำได้เป็นอย่างดีอยู่เสมอ ซึ่งถ้าผมไม่เอ่ยนามท่านในครั้งนี้ ก็จะกลายเป็นผู้อกตัญญูแก่อาจารย์พนม ผู้มีพระคุณต่อพวกเราชาวปฐพีวิทยา

คิดถึงอาจารย์พนม

แม่โจ้ รุ่นที่ 7 – สุนทร สีหะเนิน

ได้รับทราบจากคุณเมธิณี ลูกสาวอาจารย์ พนม ว่าจะมีงานที่ระลึก 100 ปีให้อาจารย์ โดยจัดที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ในวันที่ 17 มีนาคม 2553 และจะมีการทำหนังสือ เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้อาจารย์ด้วย

ผมในฐานะจึงรู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะต้องมีการแสดงออกถึงความรักที่เป็นศิษย์อาจารย์กัน มาเพื่อเป็นอนุสรณ์ตามสมควร จึงได้ระลึกย้อนหลังไปถึงปี 2483 ซึ่งเป็นปีแรกที่ผมได้เข้าเรียน ปีที่ 1 ในเตรียมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

สมัยนั้นแม่โจ้มีฐานะเป็นเตรียมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ของวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ที่แม่โจ้ที่เป็นเตรียมวิทยาลัยมีท่านอาจารย์พนม เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ ส่วนที่ตัววิทยาลัยเกษตร ที่บางเขนมีอาจารย์ จรัส สุนทรสิงห์ เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัย และอาจารย์เริ่ม บุรณฤกษ์ เป็นผู้อำนวยการควบคุมทั้งสองแห่ง และทั้งสองแห่งสังกัดกรมเกษตร กระทรวงเกษตรราธิการ

สำหรับที่แม่โจ้นั้นมีครูบาอาจารย์แบ่งเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งที่ได้รับการขนานเรียกว่า “อาจารย์” มักจะเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศและบุคคลทั่วไปเรียกท่านว่าอาจารย์ มี

1. อาจารย์พนม สมิตานนท์ สำเร็จการศึกษาจากประเทศฟิลิปปินส์ มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ เป็นข้าราชการชั้นโท เกือบมากทีเดียว

2. อาจารย์ประเทือง ประทีปเสน ท่านผู้นี้เป็นข้าราชการชั้นโท นอกจากเป็นอาจารย์แล้วยังดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานีทดลองแม่โจ้ด้วย

3. อาจารย์ประเสริฐ ฐ นคร ท่านผู้นี้เป็นคนใต้แต่พูดได้ไม่ได้ แต่อู่คำเมืองเป็นไฟ เพราะเกิดที่จังหวัดเชียงใหม่

4. อาจารย์สังทนต์ พุกกะเวส ท่านผู้นี้เป็นอาจารย์สอนวิชาเคมี

5. อาจารย์อรุณ ทรงแถมณี มาอยู่แม่โจ้เมื่อผมอยู่ปีที่ 2 แล้ว

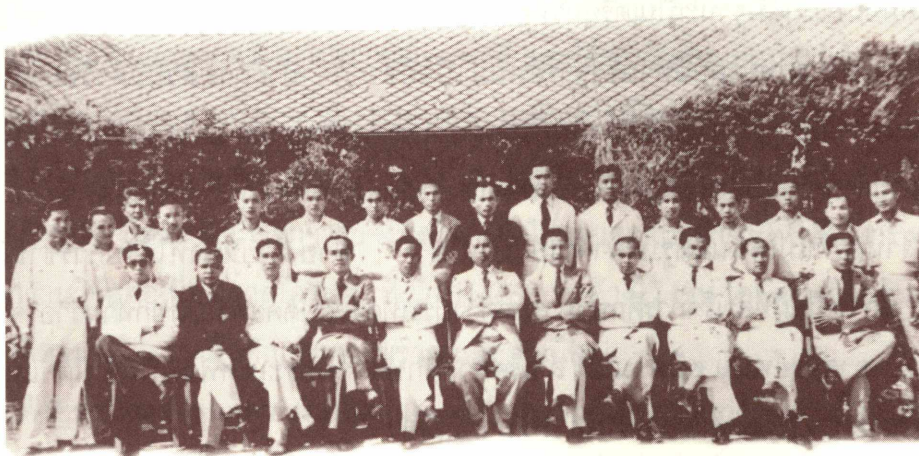
ส่วนผู้มีนามว่าครูนั้นมี

1. ครูดี บัวสี ปม.ก.

2. ครูดี ธรรมวงศ์ ปม.ก.

3. ครูแทน วรพันธ์ ปม.ก.
4. ครูเชิด มุณิกานนท์ ปม.ก.
5. ครูวิป ชาญวิจิตร ปม.ก.
6. ครูหุຍ พึ่งภพ ปม.ก.
7. ครูเริ่ม เนตรศิริ (ไม่ทราบวุฒิ)
8. ครูเลื่อน เมฆบังวัน ปป.ก.
9. ครูสุวัฒน์(สีม) วงศ์จินดารักษ์ ปป.ก.
10. ครูกำจร(ตาคำ) บุญแปง ปป.ก.
11. ครูสุรัตน์(หลี่) มงคลชัยสิทธิ์ ปป.ก.

ต่อมาเมื่อผมขึ้นปีที่ 2 ได้มีศิษย์เก่าที่ไปศึกษาต่อที่วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน เมื่อสำเร็จการศึกษา ถูกบรรจุมาเป็นครูเพิ่มเติมอีก 4 ท่าน พร้อมกับได้อาจารย์มาอีก 1 ท่าน ครูซึ่งเป็นศิษย์เก่าสำเร็จจากบางเขน คือ

1. ครูแผ้ว เทพหัสดินทร์
2. ครูชิน ศรียาภัย
3. ครูเลื่อน ภัทรเลาหะ
4. ครูประวิติ สายทองสุข

ส่วนอาจารย์ที่ได้เพิ่มมาใหม่ก็เป็นศิษย์เก่าแม่โจ้เหมือนกัน เป็นรุ่นที่ 1 ท่านชื่อ อาจารย์ บุญศรี วัชชัย รวมเท่าที่จำได้ แม่โจ้ขณะนั้น (พ.ศ. 2484) มีอาจารย์ 6 ท่าน ครู 14 ท่าน ทั้งหมด

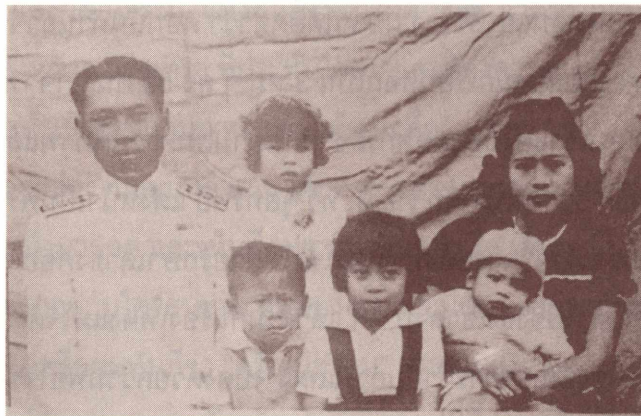
สังกัดกรมเกษตร กระทรวงเกษตรราธิการ

ว่ามาเสียนานเกือบลืมไปว่ากำลังคิดถึงอาจารย์พนม ในวาระครบรอบ 100 ปี ต่อไปก็จะว่าเฉพาะอาจารย์พนม ถ้ามีการพลาดพลั้งผิดพลาดไปบ้างก็ขออภัยล่วงหน้าไว้ด้วยเพราะมันเป็นเวลานานมานานมากแล้ว เป็นเวลาถึง 80 ปีแล้วอาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง

พูดถึงอาจารย์พนม สมัยนั้นท่านเทห์มากครับ ผมซึ่งเป็นศิษย์รู้สึกชื่นชมท่านเป็นอันมาก และได้ถือวัตรปฏิบัติของท่านเป็นแบบอย่างมาตลอดชีวิตจนทุกวันนี้ จะนับว่าเป็นต้นแบบก็พูดได้เต็มปาก ที่ว่าท่านเป็นต้นแบบพอจะเรียนให้ทราบได้เป็นดังนี้

1. อาจารย์เป็นอาจารย์ที่แต่งตัวดีที่สุดในแม่โจ้ ท่านแต่งเครื่องแบบข้าราชการเป็นประจำ ท่านจะเดินก็เดินอย่างมีสง่า เดินก้าวยาว ๆ สง่ามาก ยังจำท่าเดินของท่านได้อยู่จนทุกวันนี้ การพูดอบรมหน้าแถวนักเรียนก็ใช้วาจาไพเราะ ไม่ใส่อารมณ์ส่วนตัวเวลาพูดกับนักเรียน

2. ท่านเป็นอาจารย์ผู้เดียวที่สมรสและมีบุตรแล้ว ภรรยาของท่านเป็นสาวงามของจังหวัดเชียงใหม่ คือพี่บุญมี ตอนผมเข้าเรียนในปี 2483 รู้สึกว่าได้เห็นเด็กน้อยคนหนึ่งแต่งกายสวยงามตามประสาลูกผู้ดีมีตระกูล ทราบภายหลังว่าเป็นคุณเมธิณี ในปัจจุบันนั่นเอง พวกเราสมัยนั้นรู้สึกชื่นชมกับครอบครัวของอาจารย์เป็นอันมาก สำหรับผมตั้งใจว่าจะเอาเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตต่อไป

นายแม่เมื่อครบรอบ 25 ปี

16 ธันวาคม 2487

วันวิภาห์ ครบรอบ 11 ปี

3 ตุลาคม 2591

พ.ศ. 2493

3. อาจารย์พนมมีความสามารถพิเศษในการปรับตัวให้เข้ากับงาน การวางแผน และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่หลาย ๆ คนไม่มี เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2484 ขณะที่ผมเรียนปีที่ 2 ได้มีคณะถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง บ้านไร่นาเรา มี ร.อ.อ. ทวี จุลทรัพย์ เป็นพระเอกไปเข้าฉากที่แม่โจ้ แสดงตอนที่เป็นนักเรียนแม่โจ้ ถ่ายทำตอนมีพิธีไหว้ครู การแย่งสี่ชิงธง ทางกองถ่ายมอบหมายให้อาจารย์พนมเป็นผู้กำกับการแสดงตอนแย่งสี่ชิงธง ผมจำได้ติดตาว่า ตอนนั้นท่านอาจารย์พนมถือโทรโข่งตะโกนกำกับการแสดง โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 หมู่ ๆ ละ 50 คน อาจารย์สั่งหมู่แรก 50 คน เข้ารักษาเสาธงอีก 50 คนเข้าแย่งยึดอยู่จุดจุดกระชากกันตามสมควร ได้ภาพแล้วหยุดพัก ชุดที่สอง 50 คนเข้ารักษาเสาธงอีก 50 คนนำโดย ร.อ.อ. ทวี จุลทรัพย์ แต่งหน้าเป็นพระเอกนำพลเข้าแย่งธง ผลักไล่กันพอสมควร แล้วอาจารย์สั่งทางโทรโข่งให้ฝ่ายรักษาเสาธงค่อย ๆ ปล่อยให้ฝ่ายแย่งดันกันให้พระเอกปีนขึ้นเสาไปชิงธงเอาลงมาได้ แล้วร่วมกันร้องเพลงแม่โจ้ดังก้องสนาม ผมยังจำติดตาตอนที่ท่านถือโทรโข่งบัญชาการกำกับการแสดง จบลงด้วยความพอใจของคณะถ่ายทำเป็นอย่างดี

การถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องบ้านไร่ของเรา ที่แม่โจ้

4. ผมโชคร้ายไปหน่อย เพราะเรียนจบแม่โจ้แล้วไม่ได้ศึกษาต่อบางเขน ต้องออกมารับราชการ ในขณะที่ผมดำรงตำแหน่งพนักงานชั่วคราว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ทราบว่า ขณะนั้น แม่โจ้ ถูกโอนไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษา อาจารย์พนมก็ไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการด้วย และได้ถูกแต่งตั้งให้ไปทำหน้าที่เจ้าหน้าที่เกษรฝ่ายไทยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญชาวแคนาดา ทำหน้าที่ช่วยเหลือประเทศไทยในนามขององค์การยูเนสโกหรือองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ สาขาภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมาตั้งศูนย์ปฏิบัติการอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ประทับใจผม และต้องการจะเล่าไว้เป็นประวัติของท่านอาจารย์ที่ไม่ลืมลูกศิษย์ แม้จะจากกันมานานแล้วก็ตาม คือ

วันหนึ่ง ผมนั่งทำงานอยู่บนอำเภอ โต๊ะทำงานของผมอยู่ตรงหน้าต่าง มองออกไปที่ทำน้ำ เห็นมีรถยนต์ลำหนึ่งมาจอด และเห็นมีคนๆ หนึ่งขึ้นจากเรือ เดินมายืนแถวๆ กันๆ อยู่ที่เสาธงของอำเภอ กำลังสนทนากับใครคนหนึ่ง ผมมองลงมา จำได้ว่า อาจารย์พนม จึงรีบวิ่งลงมาหา พอผมลงมาพบ ท่านเอ่ยชื่อผมทันทีว่า “สวัสดีไช้ไหม” ผมยกมือไหว้ แล้วรับว่า “ไช้ครับ” ท่านก็บอกความประสงค์ว่า ได้ทราบมาจากจังหวัดแล้วว่า เธออยู่ที่นี้ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น สุนทร แล้วท่านก็นำไปลงเรือ แนะนำให้รู้จักกับผู้เชี่ยวชาญฝรั่งแคนาดา ชื่อว่า ดร. ดีคินสัน ต้องการจะมาหาแปลงสับปะรดสักแห่งหนึ่งมาทดลองหยอดยา ซึ่งเป็นสารเคมี เพื่อพิสูจน์ว่า จะทำให้สับปะรดออกดอกติดฤดูได้หรือไม่ ผมก็เลยลงเรือไปกับท่าน ไปที่บ้านของคนรู้จักในคลองท่าลาด

ซึ่งเป็นเจ้าของสวน ตกลงกันแล้ว ก็ดำเนินการเลย โดยท่านนำกระตักใส่น้ำเย็นและขูดใส่ตัวยา ท่านบอกภายหลังว่า เป็นแคลเซียมคาร์ไบด์ วิธีการก็ คือ เมื่อเลือกต้นสับปะรดได้แล้ว ก็ใช้ช้อน ตักแถมนี้แหละครับ ตักน้ำเย็นหยอดลงในยอดสับปะรดราว 2 ช้อน แล้วใช้ปลายมีดตักสารเคมีใน ขวดใส่ตามลงไป ในยอดสับปะรด จะปรากฏการเหี่ยวฟูขึ้นในยอดสับปะรด เราทำกันอยู่ประมาณ เกือบร้อยต้น ตอนนั้นจำได้ว่ามีเด็กชายคนหนึ่ง ทราบชื่อภายหลังว่า พนมน้อย ได้ช่วยตักน้ำ หยอดให้ด้วย ต่อมาอาจารย์บอกว่า นับจากนี้ไปอีก 6 สัปดาห์ สับปะรดจะออกดอก และจะมาดู ใหม่เมื่อถึงวันนั้น

ผมใคร่ขอจารึกความทรงจำไว้อีกครั้งหนึ่ง คือ แม้จะจากกันมานานแล้ว คำแรกที่ อาจารย์ทักผมเมื่อพบกันว่า “สรว้อยไช้หม” และท่านหาข้อมูลมาจากจังหวัดจันทบุรีว่า ผมเปลี่ยนชื่อ แล้วด้วย

ต่อมา ผมได้ทราบว่า ท่านอาจารย์ได้ไปศึกษาต่อปริญญาเอกที่สหรัฐอเมริกา และ กลับมาเป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน และได้พบอาจารย์อีกเลย จนได้ ทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์ว่าอาจารย์เสียชีวิตแล้วขณะที่ผมไปดำรงตำแหน่งเป็นพนักงานข่าว จังหวัดพัทลุง ผมเสียใจที่ไม่ได้มางานศพเพราะอยู่ไกล แต่ในการพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อนุมี ผมได้มีโอกาสไปร่วมงานด้วย เพราะท่านมาทำพิธีพระราชทานเพลิงที่วัดพระศรีมหาธาตุโกลีกับ ที่อยู่ของผมในปัจจุบัน

ท่านอาจารย์พนมและพินูญมีเป็นต้นแบบการดำเนินชีวิตของผม แม้ว่าท่านทั้งสองจะล่วงลับไปตามอายุขัยแล้ว ผมก็ไม่เคยลืมท่านเลย

บัดนี้ ถ้าท่านอาจารย์พนมยังอยู่ก็จะมีอายุครบร้อยปีในวันที่ 17 มีนาคม 2553 ซึ่งคณะญาติและลูกศิษย์รวมทั้งตัวผมด้วย ก็ขอแสดงความไว้อาลัยแด่อาจารย์รวมถึงคุณพินูญมี ด้วยท่านทั้งสองได้จากโลกนี้ไปแล้ว ดวงวิญญาณของท่านทั้งสองจะไปสถิตอยู่ ณ ที่แห่งใด ก็ขอได้ทราบด้วยญาณวิเศษด้วยเถิด ว่าลูกศิษย์อาจารย์ทุกคนยังระลึกถึงท่านอาจารย์และพินูญมีอยู่เสมอ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ขอจงช่วยดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านอาจารย์และพินูญมี ประสพแต่ความสุขในสัมปรายภพเบื้องหน้าเทอญ

ผู้เขียนในเครื่องแบบนักเรียนแม่โจ้

ศาสตราจารย์ ดร.พนม สมิตานนท์
ปรมาจารย์ผู้เสริมสร้างงานส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร

ศาสตราจารย์ ดร.บุญธรรม จิตตอนันต์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับการสถาปนาขึ้น เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2486 โดยรัฐบาลอันมี **ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม** เป็นนายกรัฐมนตรี เล็งเห็นความสำคัญยิ่งของการศึกษาทางเกษตร จึงมีการปรับปรุงรวมกิจการของวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่บางเขน กับโรงเรียนวนศาสตร์ จังหวัดแพร่ และจัดการศึกษาเป็น 4 คณะ คือ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์ คณะประมง และ คณะสหกรณ์ ใช้หลักสูตร 5 ปี สำหรับปริญญาตรี และ 3 ปี สำหรับอนุปริญญา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สองท่านแรก คือ **พลเรือเอกสินธุ์ กมลนาวิน * และนายทวี บุญยเกษตร** ซึ่งต่างก็เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ ได้บริหารงานมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในระยะแรกตามลำดับเพียงช่วงเวลาสั้นๆ ประมาณ 3 ปี ต่อมา ในวันที่ 6 พฤษภาคม 2489 **คุณหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ** อธิบดีกรมปศุสัตว์และสัตว์พาหนะก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิการบดี ในลำดับที่ 3 คุณหลวงสุวรรณฯ เป็นผู้ที่มีมองการณ์ไกล ท่านมีความคิดว่ามหาวิทยาลัยควรทำหน้าที่สอนหรือผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาการต่างๆ ทำการวิจัยเพื่อค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ และเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนด้วย จึงได้กำหนดงานหลักหรือหน้าที่ของมหาวิทยาลัยไว้ 4 ประการ คือ **ให้การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ส่งเสริมและเผยแพร่ และให้สวัสดิการ** ทำให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีทิศทางของการพัฒนาเพื่อจะได้วางแผนและพัฒนาไปทุกๆ ด้านตามหน้าที่หลักที่ได้กำหนดไว้

ในสมัยนั้น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สังกัดอยู่กับกระทรวงเกษตรฯ ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน ทางเหนือของกรุงเทพฯ ในบริเวณที่เรียกกันว่า “**เกษตรกลาง บางเขน**” ซึ่งเป็นศูนย์รวมงานของหลายกรม คือ กรมประมง กรมกสิกรรม กรมปศุสัตว์ กรมการข้าว และกรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์รวมงานแห่งนี้จึงเป็นทั้งสถานศึกษาที่สอนวิชาการต่างๆ สถานี่ทดลองทางเกษตร และแหล่งวิชาการ หรือศูนย์กลางเพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆ คุณหลวงสุวรรณฯ ได้ริเริ่มงานส่งเสริมและเผยแพร่ไว้หลายอย่าง อาทิ การแสดงฟาร์มไก่ตัวอย่างในบริเวณมหาวิทยาลัย การประกวดหรือแข่งขันไข่ดกของฟาร์มไก่ต่างๆ การจัดรายการ “โรงเรียนไก่”

ทางสถานีวิทย์ อส. พระราชวังดุสิต การออกหนังสือเผยแพร่ “สาส์นไก่” การเขียนบทความลงหนังสือ “กสิกร” การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์อื่นๆ การขุดบ่อเลี้ยงปลา การส่งเสริมการปลูกพืช การจัดตลาดนัดเกษตรกลางบางเขนอันเป็นที่มาของงานวันเกษตรแห่งชาติ การอบรมวิชาชีพภาคฤดูร้อนในสาขาวิชาต่างๆสำหรับประชาชน เป็นต้น ล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาอบรม การค้นคว้าทดลอง และการส่งเสริมและเผยแพร่ตามแนวทางที่ได้วางไว้

ตั้งแผนกวิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร

ในปี 2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ขอโอน ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ * อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์แม่โจ้จากกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเป็นหัวหน้าแผนกวิชาเกษตรวิศวกรรม คณะกสิกรรมและสัตวบาล (คณะเกษตร) ขณะเดียวกันก็ช่วยประสานงานด้านต่างประเทศ (ผู้ประสานงานตามสัญญา เกษตรศาสตร์ – ออริกอน หรือ KU-OSC) และช่วยงานด้านส่งเสริมและเผยแพร่ให้กับคุณหลวงสุวรรณฯ พร้อมกับเตรียมการจัดตั้งแผนกวิชาใหม่เพื่อเปิดสอนวิชาด้านส่งเสริมการเกษตร ซึ่งต่อมาในปี 2498 ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ ได้เสนอขอตั้งแผนกวิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร ขึ้นเป็นการภายใน ในคณะกสิกรรมและสัตวบาล และได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย โดยมอบให้ ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ ทำหน้าที่หัวหน้าแผนกวิชานี้ด้วยแผนกวิชาส่งเสริมฯ ต้องรับผิดชอบทั้งงานสอนนิสิตและงานส่งเสริมเผยแพร่ต่างๆของมหาวิทยาลัย เพราะขณะนั้นยังไม่มีหน่วยงานใดทำงานด้านนี้โดยตรง แต่มีงานหลายอย่างที่ต้องทำ เช่น การจัดอบรมวิชาชีพภาคฤดูร้อน การจัดทำคู่มือนิสิตสำหรับนิสิตใหม่ และเอกสารเผยแพร่อื่นๆ การจัดรายการวิทยุ การประสานงานส่งเสริมกับหน่วยงานภายนอก เป็นต้น”

เมื่อตั้งแผนกวิชาส่งเสริมฯขึ้นใหม่ๆ ในช่วงปี 2498 – 2499 มีอาจารย์อยู่ 4 คน คือ ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ (หัวหน้าแผนกวิชา) รศ.พร สุวรรณวาจกกสิกิจ(รองหัวหน้าแผนกวิชา) ศ.ดร.นิพนธ์ คันธเสวี และรศ.สุมนทนา ควรสมาคม (กุลละวณิชย์) นอกจากอาจารย์ แล้วยังมีนิสิตฝึกงาน (trainee) เป็นผู้ช่วย คือ คุณธรรมบุญ สิงหคเชนทร์ คุณธรรมบุญ เปรมสุนทร และคุณชะลอ จัดแจ้ง ขณะนั้นผู้เขียนกำลังเรียนเกษตรชั้นปีที่ 4 ก็ได้สมัครเข้าเป็นนิสิตฝึกงานในปี 2499 นั้นด้วยโดยการชักชวนของอาจารย์พร ถัดมาอีกปีมี ผศ.พุม ขำเกลี้ยง คุณจรัสพงษ์

อรุณสิทธิ์ และรศ.ดร.เจือ สุทธิวนิช สมัครเข้ามาเป็นนิสิตฝึกงานตามความต้องการของแผนก วิชา หลังจากนั้นก็มีนิสิตฝึกงานรุ่นน้องอีกหลายคน เช่น รศ. ดร.พจน์ บุญเรือง ศ. วิจิตร อวาทกุล ผศ.สว่าง เติลคงพันธ์ รศ.ดร.รัชชัย แสงสิงแก้ว ผศ.บุญเจียด รัตนชัย รศ.ดร.ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ รศ.ดร.ชัยชาญ มณีบุษย์ ศ.ดร.ดิเรก ฤกษ์ห่วย สมัครเข้ามาทำงานเป็นช่วงๆ

เกี่ยวกับสถานที่ทำงานของแผนกวิชาส่งเสริมฯ ตอนเริ่มแรกได้อาศัยตึกชีววิทยา (ตึกวิทยาศาสตร์) ซึ่งเป็นสำนักงานอธิการบดี (ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับอนุสาวรีย์สามทหารเสือ แห่งเกษตร) เป็นที่ทำการ คือมีเพียงโต๊ะทำงานของอาจารย์ ที่ห้องกลางชั้นล่าง ส่วนชั้น 2 มีห้องเรียนอยู่ 1 ห้อง และห้องปฏิบัติการถ่ายภาพอีกห้อง ต่อมาประมาณต้นปี 2500 เมื่อหอประชุมมหาวิทยาลัยสร้างเสร็จ สำนักงานอธิการบดี หน่วยประสานงาน เกษตรศาสตร์- ออริกอน และแผนกวิชาส่งเสริมฯก็ย้ายไปอยู่ที่อาคารบริหารส่วนหน้าของหอประชุมซึ่งอยู่ใกล้ ประตูใหญ่ติดถนนพหลโยธิน แผนกวิชาส่งเสริมฯอยู่ชั้นสอง ห้องกลาง ไม่ไกลจากห้องอธิการบดี รองอธิการบดี และเลขาธิการ

เมื่อย้ายไปอยู่ที่ตึกหอประชุม แผนกวิชาส่งเสริมฯมีงานเพิ่มมากขึ้น คือ นอกจากดูแล งานอบรมวิชาชีพภาคฤดูร้อน การจัดทำคู่มือนิสิตและเอกสารเผยแพร่ การจัดรายการวิทยุและ การประสานงานส่งเสริมแล้ว มีงานใหม่เพิ่มเข้ามา คือ การต้อนรับผู้มาติดต่อ งานประชาสัมพันธ์ การนำชมกิจการมหาวิทยาลัย จัดทำข่าวสาร-เกษตรศาสตร์และเอกสารเผยแพร่ การจัดรายการ ทางวิทยุและโทรทัศน์ การผลิตและบริการสื่อการสอนให้กับแผนกวิชาต่างๆ การฉายภาพยนตร์ ณ หอประชุม ฯลฯ

เนื่องจากกำลังคนมีจำกัดแต่งงานมีมากจึงมีการจ้างนิสิตฝึกงานมาช่วยเพิ่มขึ้น ในแต่ละปี ผู้เขียนเองก็ได้สมัครเข้าทำงานเป็นอาจารย์ในแผนกวิชานี้เมื่อจบการศึกษาแล้ว (2501) และได้รับมอบจากอาจารย์พนมให้เป็นเลขานุการแผนกวิชา สำหรับนิสิตอื่นๆที่ได้กล่าว นามไว้ข้างต้นได้สมัครทำงานต่อเช่นเดียวกัน พวกเราอาจารย์และนิสิตต่างช่วยกันทำงานทุก อย่างที่กล่าวมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่อธิการบดีมอบให้ต้องดูแลเป็นพิเศษ

ตั้งสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม

ในเดือนตุลาคม 2502 ด้วยการสนับสนุนของอธิการบดี (ศ.อินทรี จันทรสฤทัย) ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ได้เสนอจัดตั้งสำนักส่งเสริมขึ้นเป็นการภายในสังกัดสำนักงานอธิการบดี โดยใช้อัตรากำลังอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตฝึกงานจากแผนกวิชาส่งเสริมฯ มาช่วยทำงานส่งเสริมส่วนกลางด้วย และของบประมาณบางส่วนจากเงินอุดหนุน อ.อ.ป.(องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้) งานของสำนักส่งเสริมเน้นงานส่งเสริมและเผยแพร่ของมหาวิทยาลัยโดยตรงดังที่ได้กล่าวมา สภามหาวิทยาลัยพิจารณาแล้วเห็นชอบ และมอบให้ ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ เป็นหัวหน้าสำนักส่งเสริม และ รศ.พร สุวรรณวาทกกสิกิจ เป็นรองฯ อีกตำแหน่งหนึ่ง งานส่งเสริมจึงแยกส่วนจากงานสอนตั้งแต่นั้นมา

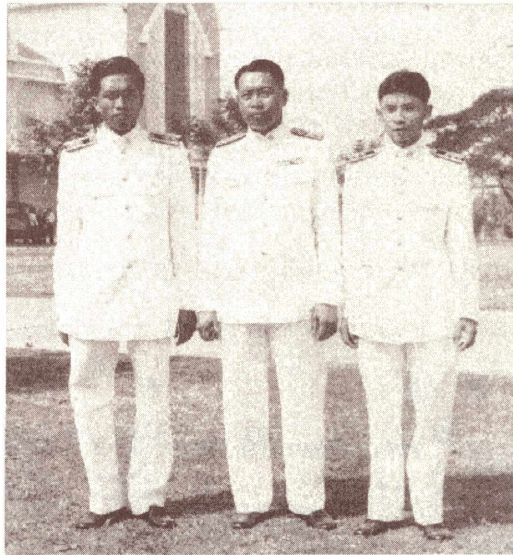
พิธีเปิดอบรมวิชาชีพภาคฤดูร้อน โดย ศ.อินทรี จันทรสฤทัย (อธิการบดี) ณ หอประชุม รว พ.ศ.2502

มี ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ (หัวหน้าสำนักส่งเสริม) และหัวหน้าแผนกวิชาต่างๆที่เปิดวิชาอบรมนั่งอยู่เบื้องหลัง

ตั้งสถานีวิทย์ ม.ก.

การจัดรายการส่งเสริมฯทางวิทยุถือว่าเป็นงานสำคัญที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างไกล เมื่อก่อนสำนักส่งเสริมต้องไปจัดรายการที่สถานีวิทยุอื่นอยู่หลายปี แต่ด้วยความพยายามอย่างต่อเนื่องของ รศ.พร สุวรรณวาทกกสิกิจ โดยการสนับสนุนของ ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ ทำให้ความฝันเป็นจริง ในที่สุดได้มีพิธีเปิดสถานีวิทย์ ม.ก.บางเขนเป็นแห่งแรกที่เรือนเขียว เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2504 โดย ศ.อินทรี จันทรสฤทัย อธิการบดี และต่อมาได้เปิดสถานีวิทย์ ม.ก. เครือข่าย ที่เชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลาตามลำดับ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จึงสามารถเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ต่างๆไปสู่เกษตรกรและประชาชนได้กว้างไกลตั้งแต่เริ่มตั้งสถานีวิทย์ ม.ก.บางเขนเป็นต้นมา

หลังจากทำงานที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มา 16 ปี ม.ร.ว.จักรทอง ทองใหญ่ ได้ทาบทามขอ ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้ไปช่วยทำงานให้กับ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยที่จังหวัดชัยนาท ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ จึงลาออกจาก ราชการเมื่อปี 2512ⁱⁱⁱ แม้ว่าอาจารย์ไปทำงานที่ชัยนาทแล้วยังติดตามงานของแผนกวิชาและ สำนักส่งเสริมพร้อมกับให้กำลังใจและความช่วยเหลือด้วยความห่วงใยตลอดมา

สำหรับแผนกวิชาส่งเสริมฯ (ประกอบด้วย สาขาส่งเสริมการเกษตร ครุศาสตร์เกษตร และ สาขาพัฒนาชุมชน) ที่สังกัดอยู่กับคณะเกษตร ต่อมาในปี 2509 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น**แผนกวิชาเกษตร นิเทศ** (Rural Education) และตั้งเป็นทางการในคณะเกษตรตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งปี 2512 ได้มีการ เปลี่ยนชื่อส่วนราชการจาก**แผนกวิชา**เป็น**ภาควิชา**และมีการโอนจากคณะเกษตรไปร่วมเป็นฐานใน การก่อตั้ง **คณะศึกษาศาสตร์** (28 พฤศจิกายน 2512) โดยเปลี่ยนชื่อเป็น**ภาควิชาอาชีวศึกษา**(มี ผู้เขียนเป็นหัวหน้าภาควิชา) แต่ย้ายสาขาพัฒนาชุมชนไปอยู่คณะสังคมศาสตร์ และต่อมาได้มีการ ย้ายสาขาส่งเสริมฯ กลับไปอยู่คณะเกษตร(คณะศึกษาศาสตร์เดิม) แล้วตั้งเป็น**ภาควิชาส่งเสริมและ นิเทศศาสตร์เกษตร**ขึ้นใหม่ (ปัจจุบันมีทั้งที่คณะเกษตร บางเขน และกำแพงแสน) **แผนกวิชา ส่งเสริมฯ** เปิดสอนระดับปริญญาตรีสาขาส่งเสริมการเกษตรมาตั้งแต่ปี 2499 และระดับปริญญาโทใน ปี 2508 เป็นต้นมา มีศิษย์เก่าซึ่งจบการศึกษารุ่นแรกๆไปเป็นอาจารย์และเปิดสอนสาขาวิชานี้ที่ มหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคหลายแห่ง เช่น ที่ เชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา แม่โจ้ มสธ. ราชภัฏฯลฯ ทำการสอนและวิจัย ผลิติด้านนี้ต้อออกไปช่วยพัฒนาประเทศชาติเป็นจำนวนมาก

ส่วนสำนักส่งเสริมทำงานแบบเป็น **หน่วยงานภายใน** มาประมาณ 10 ปี ต่อมาในปี 2513 ได้มีประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรีตั้ง **สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม** เป็นหน่วยงานเทียบเท่าคณะขึ้นในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2513 ประกอบด้วยสำนักงานเลขานุการ และฝ่ายต่างๆ สภามหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งให้ รศ.พร สุวรรณวาทกกสิกิจ เป็นผู้อำนวยการ (9 ธันวาคม 2513) และ ย้ายที่ทำการจากหอประชุมไปอยู่ที่ตึก 9 (หอพักเดิม) ตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม 2520 งานส่งเสริมได้มีการพัฒนาและก้าวหน้าไปมากในแต่ละวาระของผู้บริหารที่บริหารงานในแต่ละช่วง ในสมัย ศ.ดร.สุธรรม อารีกุล และ ศ.ดร.กำพล อดุลวิทย์ เป็นอธิการบดี งานส่งเสริมขยายวงกว้างออกไปทั้งสองวิทยาเขต งานทุกด้านพัฒนาขึ้นมาก โดยเฉพาะการฝึกอบรมชาวต่างประเทศมีมากกว่าทุกสมัยที่ผ่านมา มีการฝึกอบรมด้านการส่งเสริมและการสื่อสารทางเกษตร (Agr.Ext. and Comm.) ปี 2523-2537 จำนวน 277 คน^{iv} การอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชนที่จัดต่อเนื่องมาทุกปีตั้งแต่ปี 2496 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโครงการดีเด่นระดับชาติ ภาครัฐบาล สาขาพัฒนาสังคม(การศึกษา) โดยคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ในปี 2532^v (ปัจจุบันงานส่วนใหญ่ของสำนักส่งเสริมฯ ย้ายไปอยู่ที่อาคารวิทยบริการ) อีกทั้งมีการเปิดศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ กำแพงแสน นครปฐม (16 ธันวาคม 2524) และต่อมามีการตั้งสำนักส่งเสริมและฝึกอบรมที่วิทยาเขตกำแพงแสน อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัย

จากที่กล่าวมาพอจะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่ได้ก่อตั้งมานานแล้ว ได้รับการสถาปนาขึ้น เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2486 โดย ฯพณฯ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี มีการจัดการศึกษาเป็น 4 คณะ คือ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์ คณะประมง และ คณะสหกรณ์ ใช้หลักสูตร 5 ปี สำหรับปริญญาตรี และ 3 ปี สำหรับอนุปริญญา มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2 ท่านเป็นอธิการบดี ในระยะแรกประมาณ 3 ปี ต่อมา **คุณหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ** ได้เป็นอธิการบดี เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2489 ท่านได้กำหนดงานหลักหรือหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ไว้ 4 ประการ คือ **ให้การศึกษา ค้นคว้าทดลอง ส่งเสริมและเผยแพร่ และให้สวัสดิการ** ทำให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีทิศทาง มีการวางแผนและพัฒนาไปทุกๆ ด้านตามหน้าที่หลักที่ได้กำหนดไว้ ท่านได้อาศัย ศ.ดร.พนม สมิตานนท์ ผู้มีประสบการณ์ ด้านการศึกษาและการส่งเสริมทั้งในประเทศฟิลิปปินส์ และสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ช่วย โดยได้สานงานส่งเสริมที่คุณหลวงสุวรรณฯ ได้เริ่มต้นไว้ ทำให้

งานส่งเสริมพัฒนาและขยายวงกว้างออกไปเป็น**สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม**ในสองวิทยาเขต
งานทุกด้านพัฒนาไปมาก มีสถานีวิทย์ ม.ก.ตั้งอยู่ทุกภาค ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารความรู้ทาง
เกษตรและด้านต่างๆ งานอบรมวิชาชีพสำหรับประชาชนก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโครงการ
ดีเด่นระดับชาติภาคีรัฐบาล มีการฝึกอบรมด้านการส่งเสริมและการติดต่อสื่อสารทางเกษตรถึง
ระดับนานาชาติ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมยังได้รับรางวัลสังข์เงินจากสมาคมนักประชาสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย และที่สำคัญที่สุดคือการจัดตั้ง**แผนกวิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร**
เพื่อผลิตบัณฑิตออกไปเป็นอาจารย์เกษตร นักส่งเสริม และนักพัฒนาชุมชน ช่วยพัฒนา
ประเทศชาติเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้หน่วยงานทั้งสองยังเป็นแม่แบบที่ดีให้กับมหาวิทยาลัย
รุ่นหลังๆนำไปใช้เป็นแบบอย่างซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมตลอด
มา จากผลงานที่ได้เริ่มต้นและพัฒนาก้าวหน้าไปกว้างไกลเกิดประโยชน์กับประเทศชาติและ
นานาชาติ จึงถือได้ว่า **ศาสตราจารย์ ดร.พนม สมิตานนท์** เป็น **ปรมาจารย์ผู้เสริมสร้างงาน
ส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร** ให้กับ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยแท้.

ศาสตราจารย์ ดร.บุญธรรม จิตต์อนันต์

**

เชิงอรรถ

* ยศทหารและตำแหน่งวิชาการที่ได้รับครั้งสุดท้าย

** อดีตผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม และ อดีตคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

¹ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, เกษตรปฐนี 60 ปี. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน) หน้า 20.

² มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อ้างแล้ว, หน้า 333.

³ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, อ้างแล้ว, หน้า 338.

⁴ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม. ที่ระลึก 25 ปี สำนักส่งเสริม . กำแพงแสน : โรงพิมพ์ ศูนย์ส่งเสริมและ ฝึกอบรม การเกษตรแห่งชาติ , 2538 , หน้า 97

⁵ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม. อ้างแล้ว, หน้า 99, 103

แต่อาจารย์ ดร.พนม สมิตานนท์ – ด้วยความเคารพอย่างสูง

ศ.ดร.ไสว พงษ์เก่า

อาจารย์ มณฑารพ จักกะพาก ได้โทรศัพท์มาถึงผมและขอให้ผมเขียนบทความเพื่อนำไปตีพิมพ์ในวาระ ศ. พนม สมิตานนท์ มีอายุครบ 100 ปี

บทความที่ผมเขียนนี้ หากวันเวลาผิดพลาดไปบ้าง ผมต้องขออภัยด้วย เพราะวันเวลาได้เปลี่ยนมาเป็นเวลานาน

หลังจากจบชั้นมัธยม 6 ในปี พ.ศ. 2492 ผมเคยตั้งใจจะไปเรียนต่อที่โรงเรียนจ่าทหารเรือ แต่ความตั้งใจก็เปลี่ยนไปเพราะครูไพโรจน์ ผาสุกได้ย้ายมาจากโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จ. เชียงใหม่ มาเป็นครูใหญ่ โรงเรียนโพธารณเสนา อ. โพธาราม จ.ราชบุรี ที่ผมเรียนอยู่ และได้แนะนำพี่สาวผมว่า รูปร่างอย่างนี้น่าจะไปเรียนทางเกษตรที่ โรงเรียนเกษตรกรรมแม่โจ้ ซึ่งผมก็เปลี่ยนใจตามคำแนะนำของครูไพโรจน์ เพราะกิตติศัพท์ทางธรรมชาติ และความสวยงามของสาวเมืองเหนือ ผมสอบผ่านและเข้าเรียนที่แม่โจ้ และจบการศึกษาในปี พ.ศ. 2495 (หลักสูตร 3 ปี) ในช่วงปี พ.ศ. 2494 (ระหว่างที่ อ.พนมไปดูงานที่ประเทศสหรัฐอเมริกา) ได้เกิดการสไตรด์ขึ้นเนื่องด้วยสาเหตุหลายประการ อ.พนมได้ย้ายออกไป และอาจารย์ไสว ชูติวัตร ได้เข้าเป็นอาจารย์ใหญ่แทน หลังจากจบการศึกษาจากแม่โจ้ ผมไปเป็นพนักงานของสถานีบ่มใบยาสูบนาทาม อ. ชาติพนม จ. นครพนม 1 ปี

ในปี พ.ศ. 2497 ผมได้สอบคัดเลือกผ่านและเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน) และในปลายปี 2497 หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ (ทองดี เรศานนท์) อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในขณะนั้น และเป็นอธิการบดีของ College of Agriculture, University of the Philippines (UP) มีดำริส่งนักศึกษา ที่จบปี 1 จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไปศึกษาต่อที่ UP ปีละ 2 คน โดยคัดเลือกผู้มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 10 มาสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการอันมีหลวงสุวรรณฯ เป็นประธาน ผลปรากฏว่า ผมและลำอาง ศรีนิลทาได้รับการคัดเลือกในปี พ.ศ. 2498 เราทั้ง 2 คนจบปริญญาจากที่นั่นและกลับมาเป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตามข้อผูกพัน และผูกมัดของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คือ ทำงานใช้หนี้ 2 เท่าของเวลาการศึกษา ตอนไปศึกษาต่อผมก็ได้รับความช่วยเหลือและจัดการธุรการต่างๆ อย่างดีจาก